

EFEKTYWNOŚĆ I JAKOŚĆ UMIĘDZYNARODOWIENIA W SZKOLNICTWIE WYŻSZYM - STUDIUM KOMPARATYSTYCZNE POLSKI, WIELKIEJ BRYTANII I UKRAINY

Celem rozprawy jest analiza porównawcza efektywności i jakości umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w uczelniach reprezentujących trzy kraje: Polskę, Ukrainę i Wielką Brytanię.

W pierwszej części pracy przedstawiono kluczowe założenia funkcjonowania szkolnictwa wyższego. Autor scharakteryzował uwarunkowania jego rozwoju, a następnie wskazał na czynniki determinujące rozwój. W kolejnej części uwaga poświęcona została na przedstawienie światowych trendów w funkcjonowaniu szkolnictwa wyższego, a następnie wyzwań stojących przed uczelniami na drodze rozwoju. Ostatecznie autor odnosi specyfikę rozwoju uczelni do jej otoczenia, rynku pracy, które w dużej mierze determinują rozwój szkół wyższych.

Przedstawiona w tej części analiza prowadzi do następujących wniosków:

- Uczelnie stają się coraz bardziej uczestnikami gry rynkowej i zwracają w kierunku modelu uniwersytetu przedsiębiorczego.
- Światowe trendy w szkolnictwie wyższym pokazują, że interesariusze oczekują od uczelni wysokiej efektywności i skuteczności działania.
- Uczelnie, mając świadomość roli gospodarki wykorzystującej wiedzę oraz kształtowanie odpowiednich kompetencji studentów, poszukują narzędzi ich budowania.
- Szkoły wyższe muszą cały czas dostosowywać się do wymagań otoczenia, rynku pracy, a sposób dostosowania ma znaczenie z punktu widzenia budowania ich pozycji konkurencyjnej na rynku.
- Istotna rola otoczenia determinującego rozwój uczelni może być podstawą do rozważań na temat różnorodności uczelni i tym samym prowadzenia badań komparatystycznych.

W kolejnej części pracy autor zaprezentował ewolucję szkolnictwa wyższego w odniesieniu do specyfiki gospodarki z perspektywy historycznej, a następnie przedstawił czynniki warunkujące zmiany. Szczególna uwaga poświęcona jest procesom globalizacji. Omówiono założenia Procesu Bolońskiego oraz specyfikę tworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, w tym wynikających z nich ram i stymulant dla rozwoju rynku edukacji i jego modernizacji.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań autor zauważa, że charakter systemów edukacji na świecie jest w dużej mierze pochodną procesów globalizacyjnych. Podkreślana została konieczność zbliżania edukacji do potrzeb rynku i gospodarki w kilku okresach rozwoju gospodarczego. Wskazana została potrzeba budowania odpowiedniego kapitału społecznego dla obecnego w danym okresie charakteru gospodarki.

W koncepcji edukacji rozwijanej na gruncie europejskim odnajdujemy narzędzia mające na celu harmonizację i spójność rozwiązań. Jednocześnie widzimy indywidualizację stosowanych podejść, co może być podstawą do rozważań odnośnie różnorodności uczelni i prowadzenia badań komparatystycznych.

Autor następnie przeprowadza rozważania nad efektywnością i jakością w funkcjonowaniu sektora edukacji wyższej. Efektem różnego rodzaju determinant, w tym m.in. globalizacji jest potrzeba modernizacji uczelni i jej ciągłego dążenia do doskonałości. Ważną rolę odgrywają miary efektywności i jakości uczelni. Przedstawiono uzasadnienie ich zastosowania w ocenie funkcjonowania uczelni. Autor dokonał przeglądu w literaturze polskiej i anglojęzycznej wybranych metod stosowanych w ocenie efektywności i jakości, co stanowi podstawę do zaprezentowania własnego stanowiska w zakresie badania szkolnictwa wyższego.

Rozważania w pracy pokazują, że umiędzynarodowienie może być traktowane jako jeden z ważnych obszarów funkcjonowania uczelni. Przedstawiona jest szczegółowa charakterystyka internacjonalizacji i jej znaczenie dla uczelni. Przeprowadzono systematyzację i porównanie definicji internacjonalizacji stosowanej w literaturze polskiej i zagranicznej. Autor przeprowadził dyskusję w odniesieniu do definicji, celów, funkcji, uwarunkowań i etapów dojrzałości umiędzynarodowienia, a następnie wypracował stanowisko w zakresie ich interpretacji i zastosowania do przeprowadzenia badań. Omówiono możliwe kierunki zróżnicowania umiędzynarodowienia dające podstawę do poszukiwania metod jego porównywania, w tym z zastosowaniem miar efektywnościowych i jakościowych.

Na podstawie wskazanych przykładów różnicujących umiędzynarodowienie podkreślono kierunek prowadzenia badań komparatystycznych. Wskazano, że do pomiaru można zastosować miary zarówno efektywnościowe, jak i jakościowe oraz uzasadniona została zależność między nimi.

W pracy dokonano przeglądu stosowanych metod badawczych w odniesieniu do umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego, wskazując jednocześnie pewne ich ograniczenia i niedoskonałości.

Usystematyzowanie wiedzy o dotychczasowych metodach pomiaru internacjonalizacji stanowi wprowadzenie do podjęcia rozważań na temat możliwych, idących nieco dalej sposobach prowadzenia badań. Scharakteryzowane zostało ujęcie efektywności i jakości w odniesieniu do konstrukcji autorskiego podejścia w pomiarze wyników umiędzynarodowienia.

Autor zaproponował nowe podejście do badania umiędzynarodowienia łącząc je ściśle z jego celami, które to z kolei najczęściej odnoszą się do:

- przygotowania studentów do globalnego rynku pracy,
- przyczyniania się do lokalnego lub regionalnego rozwoju gospodarczego,

- generowania przychodów dla uczelni.

Opracowana metodyka badania przybliżyła możliwość oceny wyników internacjonalizacji. W tym celu przeprowadzono analizę umiędzynarodowienia jednocześnie według kryterium efektywności i kryterium jakości, a następnie obliczono współczynnik korelacji między tymi zmiennymi.

Ważnym elementem i podstawą do przeprowadzenia badań komparatystycznych był odpowiedni dobór krajów. Intencją autora było uwzględnienie państw o zróżnicowanym poziomie rozwoju gospodarczego. Postanowiono wyniki badań odnieść do średniego poziomu produktu krajowego brutto per capita, według parytetu siły nabywczej, wyrażonego w dolarach międzynarodowych. Dane dotyczące PKB oparto o informacje z Międzynarodowego Funduszu Walutowego (Światowej Bazy Danych Ekonomicznych). W badanych krajach, gdzie średni wskaźnik PKB za ostatnie 3 lata jest wyższy, większy jest jednocześnie udział uczelni w pierwszej dziesiątce, zarówno pod względem efektywności jak i jakości.

Metodyka badawcza wymaga zastosowywania odpowiednich technik analitycznych oraz warsztatu obliczeniowego w celu interpretacji zebranego materiału badawczego. Kluczowym narzędziem była jedna z technik wielowymiarowej analizy porównawczej - Metoda Wzorca Rozwoju. Dodatkowo w pracy zastosowano metodę Anova oraz wybrane testy statystyczne: Shapiro-Wilka, Wilcoxon, Levene'a, Kruskala-Wallisa, a także testy post hoc. Wykorzystano również współczynniki korelacji. Zastosowane narzędzia analityczne pozwoliły na odpowiednią interpretację zebranego materiału i sformułowanie wniosków końcowych.

Rezultaty badania przynoszą potwierdzenie empiryczne dla 5 z 7 postawionych hipotez, jedna hipoteza jest częściowo potwierdzona, jedna odrzucona. Przeprowadzone badania komparatystyczne dowodzą występowania wielu różnic w poziomie umiędzynarodowienia trzech krajów, które poddano analizie.

Słowa kluczowe: rynek edukacji, rynek pracy, umiędzynarodowienie, globalizacja, efektywność, jakość, rozwój gospodarczy